

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Приложение към Заповед №09-1969 от 27.12.2004 година

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за провеждане на държавни изпити за придобиване трета степен
на професионална квалификация

СПЕЦИАЛНОСТ : 1397 ТУРИСТИЧЕСКИ ВОДАЧ

ПРОФИЛ : 01 ПЛАНИНСКИ ВОДАЧ

София, 2004 година

1. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и практика на специалността за придобиване трета степен на професионална квалификация по специалността **Туризм, профил - Планински водач**.

С държавните изпити по теория и практика на специалността се извършва проверка и оценка на професионалните компетенции.

Националната изпитна програма цели да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции, изискващи се за придобиване трета степен на професионална квалификация.

Националната изпитна програма е разработена на основание на ЗНП, ЗПОО и действащите учебни планове и програми за специалността.

2. ФОРМА НА ИЗПИТИТЕ

Държавните изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация по специалност **Туристически водач – профил Планински водач** са два:

➤ **Държавен изпит по теория на специалността** – писмена разработка на изпитна тема от учебното съдържание от задължителната професионална подготовка с продължителност 4 астрономически часа.

Изпитните теми са разработени на базата на учебното съдържание от учебните предмети от раздел Б – **Задължителна професионална подготовка** на учебния план. Те са съобразени с професионалните компетенции, които учениците се изисква да придобиват в процеса на обучение по специалността.

За провеждане на **държавния изпит по теория** на специалността се подготвят **изпитни билети**. **Изпитният билет** съдържа наименованието на изпитната тема и план-тезиса на учебното съдържание.

Изпитният билет се изтегля в деня, определен за изпита, и е един за всички ученици, обучавани по специалността в училището.

За подготовка за държавен изпит по теория на специалността на учениците се предоставят материалите по **т.3.2** и по **т.3.3** и използваната литература.

➤ **Държавен изпит по практика на специалността** - изпълнение на индивидуални практически задания.

С държавният изпит по практика на специалността се проверяват и оценяват практическите компетенции, изискващи се за трета степен на професионална квалификация.

Индивидуалните практически задания се разработват от училището. Те трябва да са съобразени с критериите за оценка, определени с тази изпитна програма.

3. СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТТА.

Изпитната програма за държавния изпит по теория на специалността съдържа:

➤ Професионални компетенции, които следва да се придобият в процеса на обучение по теория на специалността.

➤ Учебни предмети и учебно съдържание от учебни предмети от раздел Б на учебния план, въз основа на които се формират професионалните компетенции.

➤ Списък на изпитните теми и план-тезис на учебното съдържание /предоставят се на учениците за подготовка на изпита/.

➤ Критерии за оценяване на професионалните компетенции.

➤ Система за оценяване.

3.1. Професионални компетенции, придобити в резултат от обучението по специалността.

Професионални компетенции	Тежест на компетенциите в %
➤ Познава българските планини.	10
➤ Познава планините по света.	10
➤ Познава видовете туризъм и туристически дейности, свързани с планините.	10
➤ Познава опасностите в планината и начините за предпазване от тях.	20
➤ Познава начините за водене на групи във всички планини по всяко време на годината и денонощието, при всякакви условия и ситуации.	20
➤ Познава задълженията, правата и отговорностите на планинския водач.	20
➤ Познава специфичната терминология на чужд език.	10

3.2. Тематични области, учебни предмети и учебно съдържание, въз основа на които се формират професионалните компетенции.

№	Учебни предмети и учебно съдържание	Критерии за оценяване
1.	Основи на туризма.	-Познава особеностите на туризма, неговите по-важни видове и форми.
		-Познава особеностите на планинския туризъм и неговите основни форми.
		-Познава историята и съвременните тенденции в развитието на планинския туризъм.
		-Познава българските планини и възможностите за практикуване на комерсиален туризъм.
		-Познава начините за организиране и провеждане на комерсиален туризъм в планините.
		-Познава начините за съставянето на туристически продукт за планински туризъм.
2.	Туристически и алпийски обекти.	-Познава планините в България - местонахождение, релеф, климат, води, растителност, животински свят на : Стара планина; Рила; Пирин; Родопи; Други планини.
		-Познаване на маршрути за комерсиален планински туризъм Ст. планина, Рила, Пирин, Родопи и др. планини.
		-Познаване организацията и провеждане комерсиален туризъм през пролетта, лятото и есента.
		-Познава организацията и провеждане на комерсиален туризъм през зимата.
		-Познава организацията и провеждане на комерсиален туризъм в чужди планини.

3.	Ски подготовка.	-Познава анатомията на човешкото тяло.
		-Познава видовете ски и ски- екипировка.
		-Познава видовете снежна покривка.
		-Познава възможностите на скиите за организиране комерсиален туризъм.
		-Познава различните видове техника за каране на ски.
		-Познава мерките за безопасност при движение със и без ски в различни планински терени.
4.	Алпинизъм.	-Познава видовете алпинизъм и възможностите им при провеждане на прояви в планините по всяко време на годината и денонощието.
		-Познава основите на осигуряването – групово и индивидуално.
		-Познава основните принципи на катерене.
		-Познава начините на ходене, изкачване и слизане по всички видове терени.
		-Познава видовете скални и ледени снежни повърхности.
		-Познава всички видове възли и обвързки.
		-Познава алпийската екипировка и съоръжения.
		-Познава начините за водене на група, използвайки алпийски способности и методи.
5.	Опасности в планината, планинско спасяване.	-Познава всички видове възли, примки и обвързки, използвани в алпинизма.
		-Познава и построява всички парапети и начините за придвижване по тях.
		-Познава видовете опасности в планината през лятото, есента пролетта, през зимата: - Обективни. - Субективни.
		-Познава всички видове осигуровки и самоосигуровки на всякакви терени по всяко време на годината и денонощието.
		-Познава елементите на спасителната акция.
		-Познава видовете спасителни акции.
		-Познава начините за организиране на импровизирани спасителни акции от планинския водач.
		-Познава видовете алпийски съоръжения, използвани в планинското спасяване.
		-Познава импровизираните и готовите средства за транспорт на пострадал.
		-Познава системата на ПСС и възможностите за взаимодействие с нея на планинския водач.

		-Познава възможностите за оцеляване на група и индивидуално при всякакви условия по всяко време на годината и денонощието.
6.	Топография и ориентиране.	-Познава техниките и уредите за ориентиране при всякакви положения и обстоятелства.
		-Познава употребата на различни видове карти, мащаби, легенди, условни знаци.
		-Познава връзката между картата и повърхността.
		-Познава начините за измерване и преценяване на земните разстояния.
		-Познава използването на компас и ориентиране по карта.
		-Познава начините на ориентиране без уреди при всякакво време.
7.	Менинджмънт.	-Познава същността на менинджмънт.
		-Познава структурите и органите на управление в туризма.
		-Познава управлението на качеството на туристическите услуги – персонална, финансова и маркетингова дейност в туристическото предприятие.
		-Познава същността на фирмената култура и ролята на водача при управление на туристическата организация.
		-Познава законодателството, свързано с планинския туризъм и отговорностите на водача.
8.	Икономика.	-Познава същността на общата икономика като наука.
		-Познава основните икономически конденции, свързани с туризма.
		-Познава възможностите на дребния и среден бизнес в туризма и в планинския туризъм.
		-Познава декларацията за туризма и туристическата харта.
		-Познава правилата за организиране и предоставяне на цялостен туристически продукт, свързан и с планинския туризъм.
9.	Планинска медицина.	-Познават основните страдания, предизвикани от обективните опасности в планините като хипотермия, простуди, топлинен и слънчев удар, мълнии, както и различни заболявания в планините.
		-Познават начините за оказване долекарска помощ при всякакви видове травми наранявания и заболяване в планините.
		-Познават начините за транспортиране на пострадал в зависимост от травмата, нараняването, заболяването.
		-Познават влиянието на височината върху човешкия организъм и възможностите за аклиматизация.

3.3 Списък на изпитните теми и план – тезис на учебното съдържание.

Изпитна тема №1. Алпинизмът – първопричината за възникване на специалността

Планински водач

План – тезис :

- Исторически сведения за отношенията човек – планина.
- Първи опити за изкачване на планини.
- Изкачването на Монблан – 1786 м.
- Създаване на първото сдружение на планинските водачи – 1822.
- Развитие на алпинизма след Монблан.
- Развитие на професията “Планински водач”.
- Морален кодекс на планинския водач.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Описва отношенията на човека към планината от древността до днес.	10
2.	Познава историята на епопеята Монблан.	10
3.	Знае причините за възникване на специалността.	20
4.	Описва основните постижения на алпинизма в Алпите, в големите планини по света – Хималаите и Каракорум.	20
5.	Анализира спортните постижения на планинските водачи.	20
6.	Познава моралния кодекс на планинския водач.	20

Изпитна тема №2. Алпинизмът – важен фактор в професията на планинския водач.

План – тезис :

- Видове алпинизъм и възможностите им за планински водач.
- Основни правила в алпинизма.
- Екипировка и съоръжения за различните видове алпинизъм.
- Възли и обвързвания на алпинистите.
- Основи на осигуряването – групово и индивидуално.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае видовете алпинизъм.	10
2.	Анализира видовете алпинизъм и приложението му в специалността.	10
3.	Знае основните правила в алпинизма.	20
4.	Познава видовете екипировка и приложението ѝ.	20
5.	Знае основните възли и приложението им.	20
6.	Обяснява начините на индивидуалното и групово осигуряване.	20

Изпитна тема №3. Движението в планината.

План – тезис:

- Видове теренни форми в планината.
- Ходене по трудни терени – стръмни склонове, сипеи, морени.
- Катерене и слизане по скали.
- Преодоляване на препятствия.
- Движение по сняг, фирн, лед.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Описва различните теренни форми.	10
2.	Знае начините за придвиждане и осигуряване по стръмни склонове, сипеи, каменопади, морени и други.	20
3.	Описва техниката на изкачване и слизане по скали, като спазва основните принципи на алпинизма.	20
4.	Изброява и анализира начините за преодоляване на препятствия – тролеи, вертикален и хоризонтален парапет.	10
5.	Описва движението в сняг, фирн и лед, използвайки необходимата екипировка.	20
6.	Изброява начините за преминаване през лавиноопасни места.	20

Изпитна тема №4. Опасности в планината

План – тезис :

- Видовете опасности в планината.
- Характеристика на обективните опасности.
- Характеристика на субективните опасности.
- Действия на планинския водач при обективни и субективни опасности.
- Ролята на водача преди, по време на възникване и след преминаване на различни опасности.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Описва видовете опасности.	20
2.	Анализира обективните опасности.	20
3.	Анализира субективните опасности.	20
4.	Описва действията на водача в критични ситуации.	20
5.	Знае ролята на водача преди, по време и след опасността.	20

Изпитна тема №5. Планинският водач като планински спасител.

План – тезис:

- Видове спасителни акции.
- Възможни спасителни мероприятия, организирани от планинския водач.
- Алпийски съоръжения и екипировки, използвани при аварийно – спасителни работи.
- Импровизирани средства за транспорт на пострадали.
- Взаимодействие на планинския водач с ПСС.
- Оказване долекарска помощ на пострадали.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Изброява видовете спасителни акции	10
2.	Описва начините за организиране на акция от планинския водач.	10
3.	Описва действията на планинския водач при възникване на критична и аварийна ситуация в планината.	20
4.	Знае алпийската екипировка за аварийно – спасителна работа.	

5.	Описва използването на импровизирани средства за транспорт на пострадал.	20
6.	Знае да използва радиостанция и да взаимодействува с ПСС.	10
7.	Описва долекарска помощ при различни травми и заболявания.	10

Изпитна тема №6. Лавини, предпазване, действия.

План – тезис:

- Предпоставки за падане на лавина.
- Видове лавини.
- Преминаване през лавиноопасни места.
- Действия на попаднал в лавина.
- Действия на водача при затрупан в лавината човек.
- Лавино – спасителна акция.
- Взаимодействие с ПСС при лавинна акция.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае лавиноопасните места и вероятността по тях да падне лавина.	10
2.	Знае начините за преминаване през лавиноопасни места / склонове, улеи.	20
3.	Изброява видовете лавини.	20
4.	Описва действията на попаднал в лавина човек.	10
5.	Описва действията на планинския водач по време на лавината и след нея.	20
6.	Знае видовете лавиноспасителни акции.	10
7.	Знае да установява връзка и взаимодействие с ПСС.	10

Изпитна тема №7. Туристически обекти в Стара планина

План – тезис:

- Физикогеографска характеристика.
- Флора и фауна.
- Популярни маршрути.
- Провеждане на комерсиален туризъм през пролетта, лятото и есента.
- Провеждане на комерсиален туризъм през зимата.
- Културно – исторически обекти.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае местонахождението, релефа, климата, водите, растителността и животинския свят на Стара планина	10
2.	Знае популярните маршрути в Стара планина.	10
3.	Знае популярните обекти за алпинизъм в Стара планина.	20
4.	Описва организацията и водене на групи с комерсиална цел през пролетта, лятото и есента в Стара планина.	20
5.	Описва организацията и водене на групи с комерсиална цел през зимата в Ст. планина.	20
6.	Знае възможните опасности по маршрутите и начините за предпазване в Стара планина от тях.	10
7.	Знае културно – историческите обекти, свързани със Стара планина.	10

Изпитна тема №8. Туристически обекти в Рила

План – тезис:

- Физикогеографска характеристика.
- Флора и фауна.
- Популярни маршрути.
- Провеждане на комерсиален туризъм през пролетта, лятото и есента.
- Провеждане на комерсиален туризъм през зимата.
- Културно – исторически обекти.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае местонахождението, релефа, климата, водите, растителността и животинския свят на Рила планина.	10
2.	Знае популярните маршрути в Рила планина.	10
3.	Знае популярните обекти за алпинизъм в Рила планина.	20
4.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през пролетта, лятото и есента в Рила планина.	20
5.	Описва организацията и водене на групи с комерсиална цел през зимата в Рила планина.	20
6.	Знае възможните опасности по маршрутите и начините за предпазване в Рила планина от тях.	10
7.	Знае културно – историческите обекти, свързани с Рила планина.	10

Изпитна тема №9. Туристически обекти в Пирин.

План – тезис :

- Физикогеографска характеристика.
- Флора и фауна.
- Популярни маршрути.
- Провеждане на комерсиален туризъм през пролетта, лятото и есента.
- Провеждане на комерсиален туризъм през зимата.
- Културно – исторически обекти.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае местонахождението, релефа, климата, водите, растителността и животинския свят на Пирин планина	10
2.	Знае популярните маршрути в Пирин планина.	10
3.	Описва популярните обекти за алпинизъм в Пирин планина.	20
4.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през пролетта, лятото и есента в Пирин планина.	20
5.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през зимата в Пирин планина.	20
6.	Знае възможните опасности по маршрутите и начините за предпазване в Пирин планина от тях.	10
7.	Знае културно – историческите обекти, свързани с Пирин планина.	10

Изпитна тема №10. Туристически обекти в Родопите.

План – тезис:

- Физикогеографска характеристика.

- Флора и фауна.
- Популярни маршрути.
- Провеждане на комерсиален туризъм през пролетта, лятото и есента.
- Провеждане на комерсиален туризъм през зимата.
- Културно – исторически обекти.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае местонахождението, релефа, климата, водите, растителността и животинския свят на Родопите.	10
2.	Знае популярните маршрути в Родопите.	10
3.	Знае популярните обекти за алпинизъм в Родопите.	20
4.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през пролетта, лятото и есента в Родопите.	20
5.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през зимата в Родопите.	20
6.	Знае възможните опасности по маршрутите и начините за предпазване в Родопите от тях.	10
7.	Знае културно – историческите обекти, свързани с Родопите.	10

Изпитна тема №11. Туристически обекти в Витоша, Странджа и Средна гора.

План – тезис:

- Физикогеографска характеристика.
- Флора и фауна.
- Популярни маршрути.
- Провеждане на комерсиален туризъм през пролетта, лятото и есента.
- Провеждане на комерсиален туризъм през зимата.
- Културно – исторически обекти.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае местонахождението, релефа, климата, водите, растителността и животинския свят на Витоша, Странджа и Средна гора.	10
2.	Знае популярните маршрути във Витоша, Странджа и Средна гора.	10
3.	Знае популярните обекти за алпинизъм във Витоша, Странджа и Средна гора.	20
4.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през пролетта, лятото и есента във Витоша, Странджа и Средна гора.	20
5.	Описва организацията и воденето на групи с комерсиална цел през зимата във Витоша, Странджа и Средна гора.	10
6.	Знае възможните опасности по маршрутите във Витоша, Странджа и Средна гора и начините за предпазване от тях.	10
7.	Знае културно – историческите обекти, свързани с Витоша, Странджа и Средна гора.	

Изпитна тема №12. Ските – добър помощник на планинския водач.

План – тезис:

- Видове ски.

- Видове ски – дисциплини.
- Ски – туризъм.
- Екипировка за видовете ски, безопасност при каране на ски.
- Екипировка за ски – походи.
- Организиране на ски – туризъм.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Изброява видовете ски.	10
2.	Описва видовете ски – дисциплини.	10
3.	Описва ските, като средство за придвижване в планината.	10
4.	Знае възможностите на ските, карани на писти и в необработени терени.	10
5.	Знае екипировката за ски писта и за ски – туризъм.	20
6.	Описва начините за предпазване от травми, вследствие каране на ски.	20
7.	Описва организиране на ски – туризъм с комерсиална цел.	20

Изпитна тема №13. Ски – подготовка

План – тезис:

- Поява на ските в света и България.
- Ските като спорт.
- Двигателни познания за ски – спорта – телодържание, видове скиорски стойки.
- Структура на завоя.
- Снежната покривка.
- Безопасност при практикуване на ски.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае историята на ските в света и в България.	10
2.	Описва видовете ски – спорта, и видовете ски – дисциплини / слалом, гигантски слалом, спускане, ски алпинизъм.	10
3.	Описва телодържание и видове скиорски стойки.	20
4.	Описва структурата на завоя.	20
5.	Описва видовете сняг и снежна покривка.	20
6.	Описва начините за безопасно каране на ски.	20

Изпитна тема №14. Ориентирането.

План – тезис:

- Местност. Видове. Елементи.
- Карта, видове, способности за изобразяване върху картата.
- Измерване на разстояния.
- Азимут, компас, работа с карта и компас.
- Ориентиране без технически средства.
- Предварителна подготовка на маршрути с помощта на карта – компас.
- Ориентирането като спорт.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае видовете местност.	10
2.	Описва елементите на местността.	10
3.	Описва работата с различните видове карти.	20
4.	Описва движението по азимут с карта и компас.	20
5.	Описва ориентиране без карта – компас, използвайки природата.	20
6.	Знае да подготвя маршрути по карта.	10
7.	Изброява различните видове спортно ориентиране и знае как да занимава група туристи с него.	10

Изпитна тема №15. Планински туризъм

План – тезис:

- Възникване на планинския туризъм.
- Планинският туризъм в България.
- Комерсиален планински туризъм по света.
- Комерсиален планински туризъм в България.
- Създаване на пакет услуги за комерсиален туризъм в планините.
- Видове туризъм свързан с планините.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае историята на планинския туризъм в света.	15
2.	Знае историята на планинския туризъм в България.	15
3.	Описва начините за организиране на комерсиален туризъм по света и в България.	10
4.	Знае да създава пакет туристически услуги.	25
5.	Изброява видовете туризъм, ловен, конен, скалогичен, коло, летен, зимен, ски, воден и други.	25

Изпитна тема №16. Екипировка и съоръжения на планинския водач

План – тезис:

- Постоянна екипировка на планинския водач – обувки, облекло, раница, компас, телескопични щеки.
- Специална екипировка – ски, снегоходки, въже, карабинери, ледокоп.
- Съхраняване на екипировката.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Описва характеристиката на всички части от задължителната екипировка.	20
2.	Знае приложението на специалната екипировка.	20
3.	Знае да съхранява екипировката и съоръженията.	20
4.	Изброява необходимата екипировка за групата, която води в планината.	20
5.	Изброява необходимата екипировка и съоръжения за видовете	20

	алтернативен туризъм – ловен, конен, екологичен, коло, ски, воден и други.	20
--	--	-----------

Изпитна тема №17. Екология и опазване на околната среда.

План – тезис:

- Екология, същност, видове.
- Екологично законодателство – Закон за опазване на околната среда
- Закон за защитените територии
 - Видове защитени територии – Национален парк, природни забележителности, поддържани резервати, природен парк, защитена местност.
 - Режим на достъп до защитените територии.
 - Ролята на планинския водач за опазване на природата.

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки 100
1.	Знае същността на екологията и нейните видове.	20
2.	Знае екологичното законодателство.	20
3.	Изброява видовете защитени територии.	20
4.	Описва режимите на достъп до различните територии.	20
5.	Знае ролята на планинския водач като страстен природозащитник.	20

3.4. Система за оценяване.

Оценяването на изпитните теми се извършва по критерии, записани след всяка тема.

Системата за оценяване е точкова. Сумата от точките за всички критерии за една тема е 100. За всеки критерии точките са определени съобразно неговата тежест и са максимални. В зависимост от показаните знания по съответния критерий могат да се получат от 0 до максималния брой точки.

- при пълно и вярно покриване на всички критерии се поставя максималния брой точки – 100;
- при непълно покриване на съответния критерий се отнемат до 20% от максималния брой точки за съответния критерий;
- при направени пропуски и грешки се отнемат над 50% от максималния брой точки за съответния критерий;
- при непокрит критерий не се дават точки.

Точките се сумират за темата и се приравняват към цифрова оценка по следната формула:

$$\mathbf{6 \times \text{получен брой точки от ученика}}$$

$$\mathbf{\text{Оценка} = \frac{\dots\dots\dots}{100}}$$

Оценката се изчислява с точност до стотни.

4. СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА СПЕЦИАЛНОСТТА

Изпитната програма за държавен изпит по практика на специалността съдържа:

- Насоки за организиране и провеждане на държавния изпит по практика на специалността;
- Насоки за разработване на индивидуалните прастически задания;
- Критерии за оценяване.
- Система за оценяване.

4.1 Насоки за организиране и провеждане на държавния изпит по практика на специалността.

Държавният изпит по практика на специалността се организира и провежда в училището или в планината.

Учениците се явяват в деня на изпита с определената от училището екипировка.

Изпитът е с продължителност три дни по 6 часа.

Държавният изпит по практика на специалността се организира в две части:

Първа част: Разработка и презентация на проект. Продължителността на презентацията е до 10 минути за всеки ученик.

Темите за проекта се определят от училището и са свързани с изучаваната специалност. Темите се изтеглят **в деня на изпита** и са различни за учениците. В тях се включват и задачи за проверка владеенето на чужд език.

Втора част: Изпълнение на индивидуални практически задачи. Практическите задачи се изтегля в деня на изпита и са различна за всеки ученик.

Практически задачи изискващи специфични условия, могат да се изпълняват през време на учебната година по график утвърден от директора на училището.

Индивидуалното практическо задание се изтегля един ден преди провеждане на изпита.

Индивидуалното практическо задание се разработва в училището в съответствие с изпитната програма и се утвърждава от директора на училището.

4.2 Насоки за разработване на индивидуалните практически задания.

Индивидуалното практическо задание, което получава всеки ученик съдържа:

- Наименование на проекта включително и задачата за проверка знанията по чужд език.
- Изисквания към презентацията.
- Наименование на практическите задачи.
- Последователност на изпълнение на практическите задачи.
- Вид на екипировката.
- Съдържание на практическите задачи:
 - Възли, примки, обвръзки.
 - Водене на група по очертан маршрут с карта и компас.
 - Построяване и спускане на рапел.
 - Движение по парапет.
 - Слизане по стръмни склонове.
 - Изкачване на скали – осигуряване.
 - Движение по снежни и фирнови склонове.
 - Осигуряване с ледокоп.
 - Обработка на пострадали.
 - Транспорт на пострадали.
- Изисквания за безопасна работа.
- Санитарно-хигиенни изисквания.
- Изисквания за опазване на околната среда.
- Време за изпълнение.

Презентацията се извършва в следната последователност:

- Описание на проекта.
- Представяне на извършената работа.

- Самоанализ на извършената работа - допуснати грешки и начини за отстраняването им.
- Отговори на въпроси задавани от членовете на комисията.

Съдържанието на индивидуалното практическо задание се описва в бланка и се придружава от протокол за изпълнение и карта за оценяване.

4.3 Критерии за оценяване.

Критерии за оценяване на проекта	Максимален брой точки 100
- Самостоятелност на разработката.	10
- Търсене най-доброто за туристите.	10
- Логика на предлагания маршрут.	20
- Представяне на природните, културни и исторически забележителности.	20
- Създаване на уютна обстановка на групата.	20
Безопасност на маршрута.	20
Критерии за оценяване на практическите задачи	Максимален брой точки 100
- Работа с алпийски инвентар	10
- Техника на движение – изкачване, слизане, спускане	10
- Направа на всички видове възли, използвани в алпинизма, планинското спасяване, спелеологията.	10
- Движение с карта и компас по определен маршрут.	10
- Построяване на парапет, тролеи, рапел; движение по тях.	10
- Движение през зимата – с котки, без котки, със ски. Работа с ледокоп.	10
- Работа в група. Лидерски качества.	10
- Импровизирани средства за транспорт на пострадали.	10
- Техника на безопасност при изпълнение на всички задачи.	20

4.4. Система за оценяване.

Оценяването се извършва по точкова система. На всяка част от индивидуалното практическо задание се поставя оценка съобразно посочените критерии.

Окончателната оценка е средноаритметична от оценката на презентацията и оценката от изпълнението на практическата задача.

За преминаване от точкова в цифрова система се използва формулата от **точка 3.5.** на тази изпитна програма.

5.ЛИТЕРАТУРА

1. Репнински, Георги ,Завладяване на планините, Медицина и физкултура,1986 г.
2. Бърдарев, Д. и колектив, Туризм, алпинизъм, ориентиране,2003 г.
3. Москов Петър и колектив,Техника и тактика на планинското спасяване, 1987 г.
4. Петров, К.,Снежни лавини, 1988 г.

6.АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

- 1.инж. Славка Койчева - МОН
СОУ “Васил Левски” , с.Черни осъм, област Ловеч
- 2.Минко Занковски
- 3.Васил Флоров
- 4.Иван Мутафов
- 5.Иглика Худаиб